



**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Concluditur utrumque genus opinionum rigidarum, & benignarum indigere
sæpè, & sub probabilitat etiam potiori excusatione per ignorantiam
invincibilem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

feri, esseque de necessitate salutis, ut fiat; & non est
hoc eorum facere oppositum, quod opinio larga, seu
benigna dicitur, ut fiat. Ceterum in sensu for-
benigna dicitur, ut fiat. Ceterum in sensu for-
malis, & casuali utrumque genus opinionum est pa-
riter periculosum, & magis periculosum genus opi-
nionum strictarum, ut liquet ex dictis. Verum de
modo loquendi, cum de re constet, non est admo-
dum curandum, & nos quoque pergemus loqui
cum multis, & opiniones strictas, seu assertivas obli-
gationis in conscientia dicere tutiores, minus vero
opiniones largas, seu benignas. Manifestior
quodammodo est abusus loquutionis eorum, qui di-
cant opiniones strictas, seu rigidas stare pro lege
contra commodum; largas vero, seu benignas pu-
gare contra legem pro commodo. Hoc enim per-
inde improprum, ac dissonum est, atque si dicere-
tur opiniones largas seu benignas stare pro hone-
state contra peccatum; strictas vero, seu rigidas pu-
gare pro peccato contra honestatem. Nempe sicut
opinio stricta dicit dari legem, & obligationem le-
gis, ubi opinio larga dicit neutram dari; ita opinio
larga dicit non esse peccatum, & esse honestum,
quod stricta dicit non esse honestum, & esse pecca-
tum. Unde tales duorum tantum, vel trium moder-
norum loquutiones vitandæ, tanquam fucum fa-
cientes, & tanquam fomites contentionis, utpote
laborantes falsa suppositione, aut fallaci insinuatione
suppositionis falsæ. Aliud namque est stare pro le-
ge, quam certum sit re ipsa dari, aliud affirmare dari
legem, de qua omnibus ritè consideratis, controver-
tatur, ac dubitatur, an re ipsa detur; & similiter de
peccato, & honestate, necnon de commodo pure
temporali.

*Concluditur utrumque genus opinionum ri-
gidarum, & benignarum indigere sæpè, &
& sub probabilitate etiam potiri excu-
satione per ignorantiam in-vin-
cibilem.*

ART. CCXXXIII. **I**D quoad rem ipsam prætereun-
dum, aut occitanter consideran-
dum minime est, quod ex præ-
missis infertur clarè, utrumque genus opinionum &
rigidarum, & benignarum sæpè indigere, & quam-
vis probabiles apud unumquemque sunt, etiam poti-
us excusatione fundata in ignorantia invincibili: In-
digere verò, & potiri, tum quoad ipsas secundum se,
seu præcisè quoad assensum ipsam, vel dissensum in-
tellectualem, tum quoad usum earumdem, seu quo-
ad electiones, & operationes ex illis subortas. Nec so-
lum quoad exclusionem peccati, & malitiæ formalis
secundum specialiter demeritoriam, verum etiam quoad
inclusionem bonitatis moralis, & meriti, si nil aliud
aliunde desit. Hæc, ut inferam, assumo duo principia
certa, alterum juris, alterum facti.

ART. CCXXXIV. Principium juris est: In iis, quæ
pertinent ad fidem, & bonos mores, tenere, maxime
verò docere opinionem quamlibet falsam, est malum
moraliter, & peccatum pœna dignum ratione sui,
loquendo per se, & nisi excuset ignorantia invincibi-
lis. Ita omnes Doctores, & patet ex dictis. Quia quo-
ad mores quælibet opinio falsa addit, vel demit legi
Dei, addit, si est stricta, & falsa; demit, si est larga,
& falsa. Utrumque autem est prohibitum lege Dei,
ut vidimus, ac proinde utrumque est peccatum per
se. Idem dico quoad fidem. Quia quælibet opinio,

aut doctrina falsa in rebus fidei addit similiter, vel
demit revelatam à Deo, & revelationi divinæ; atque
utrumvis est similitudine deordinatum, ac turpe, &
injuriolum Deo, atque reprobaturum sæpè, & acriter
in S. Scriptura. Unde opinari in his falsò, aut docere
falsà est deterius ex genere suo, quam deviare à lege
in agendo. Quia opinio, & doctrina tangit radicem,
& serpit magis, hæretque diutius.

ART. CCXXXV. Principium facti est trimembre.
Prima pars: Dantur, semperque extiterunt in genere
humano quam plurimæ opiniones falsæ, tum specu-
lativæ circa fidem, aliæ addentes, aliæ dementes ve-
ritatibus revelatis, tum practicæ circa mores, aliæ ad-
dentes, aliæ dementes legi Dei: Patet hoc manifestè
ex controversiis innumerabilibus circa sensum lite-
ralem cuiusq; loci S. Scripturæ, & circa bonitatem, &
malitiam actuum humanorum, aliis affirmantibus, &
aliis negantibus talem determinatè sensum esse ve-
rum, ac legitimum, aliisq; similiter affirmantibus, &
aliis negantibus talem determinatam opinionem esse
peccaminosam. Huiusmodi controversiarum, & con-
tradictionum, ultra millenas, & millenas, sunt pleni
libri, & Commentatorum S. Scripturæ, & tractatorum
rerum moralium. In ejusmodi autem controversiis, &
contradictionibus totidem sunt opiniones falsæ, atq;
veræ, cum in omni contradictione altera pars sit ve-
ra, & altera falsa, ut sæpè diximus, & est per se evi-
dens. Ex his porro opinionibus falsis, qualiter à nobis
propositæ sunt, quæ sunt affirmativæ addunt, & quæ
sunt negativæ demunt veritatibus revelatis, & legi-
bus respectivè. Hæc igitur pars est palpabiliter, ut ita
dicam, vera. Secunda pars: Quamplurimæ ex prædi-
ctis opinionibus falsis utriusque generis non solum
sunt expertes formaliter, ac imputabiliter omnis ma-
litiæ moralis, ac demeriti immediatè, & ratione sui,
verum etiam concipiuntur, & docentur cum laude,
& merito speciali coram Deo. Probatur, quia contro-
versie tales, & opiniones invicem contradicentes;
auctores habent magna ex parte; præsertim quoad
sensum legitimum Scripturæ, Sanctos Ecclesiæ Do-
ctores, aliosque SS. PP. ut S. August. nominatim, & S.
Hier. D. Thom. D. Bonavent. & maxima ex parte, ac
sæpè in totum viros alios piissimos, quorum conver-
satio in cœlis fuit, & intima, ac assidua cum Deo, de-
que divinis communicatio, & mores sine labe puri, si
quæ fides historiis, & libris de Scripturis Ecclesiæ-
sticis, si quæ auribus, si quæ oculis habenda est. Legi-
tur prætereà, & auditur, & prudenter creditur de non-
nullis eorum, quod decesserint cum gratia baptisma-
li. Dicit autem non potest absque magna ac impia, &
temeritate, & vecordia, auctores tales non scripsisse
libros suos cum laude, & merito coram Deo. Nec di-
ci potest hanc illis prærogativam deferendam esse
quoad ea tantum, in quibus veritatem attingerunt, ac
tradiderunt, quandoquidem certum est, & hæc, & ea;
in quibus decepti fuere, scripta ab illis fuisse cum pa-
tri assiduitate diligentia, ac bona fide, exque eadem
sancta intentione gloriæ Dei, & salutis proximorum;
Hoc porro ipsum ita certum puto de omnibus sæpè
Scriptoribus Catholicis præsertim classicis, qui scri-
psere de pertinentibus ad fidem, & bonos mores, ut
nemo prudens, ac timoratus conscientie sit id revoca-
turus in dubium. Est igitur, & hæc pars admodum cer-
ta, ac prorsus innegabilis. Postrema pars evidens est:
Il, qui sine peccato formali, & cum laude, ac merito
tenuerunt, ac docuerunt prædictas opiniones practi-
cas falsas (eademque est ratio de iis, qui illis similiter
crediderunt, aut credunt) sine peccato itidem formali;
& si nil offuit aliud: etiam cum laude, & merito eaf-

dem opiniones deduxerunt in opus, atque juxta illas, & dependenter ab illis operati sunt, ac operantur. Patet hoc, quia proxima regula morum est propria cujusque conscientia, & juxta ipsam, atque ex ipsius testimonio judicandus quæ sitque est. Fieri igitur minime potest, ut quis sine peccato formali, & cum laude, ac merito judicet hoc hic, & nunc esse licitum, ac honestum, & nihilominus peccet interea formaliter, ac demereatur id eligendo, ac faciendo.

ART. CCXXVI. Arguo jam: Omnes opiniones falsæ in iis, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores sunt peccaminosæ per se, ac demeritoria, & neque teneri, neque doceri possunt absque peccato formali, ac demerito, nisi excuset ignorantia invincibilis; & similiter sunt peccaminosæ, ac demeritoria, nisi similiter excusentur electiones omnes, & operatioes, quæ sunt dependenter, dependentia formali, ab iisdem opinionibus falsis, quæ parte sunt practica, & versantur in materia morum, ac proinde omnes tales opiniones, & electiones, atque operationes indigent excusatione fundata in ignorantia invincibili, ut evadant expertes malitiæ formales, ac demeriti specialis. Sed tenentur de facto, atque docentur quam plurimæ opiniones falsæ in materia fidei, ac morum, & quæ sunt in materia morum, deducuntur in opus absque ulla malitia in formali, ac demerito speciali, imò cum laude, & merito, si nil obstat aliud, ac proinde possunt eadem, & opiniones, & electiones, atque operationes excusatione fundata in ignorantia invincibili. Ergo quam plurimæ opiniones tam rigide, quam benigne, & operationes ex illis procedentes indigent excusatione fundata in ignorantia invincibili, quod minus sunt formaliter peccaminosæ, ac demeritoria; eademque excusatione potiuntur de facto; ita ut evadant nihilominus laudabiles, ac meritoria coram Deo, si nil obstat aliud. Patet major ex principio juris, & minor ex principio facti, atque consequentia est re ipsa evidens quoad partem propositi, quam complectitur consequens. Ut autem habeatur reliqua pars propositi, quæ est de sufficientia probabilitatis ad prædictam excusationem legitimè petitam ex ignorantia invincibili, sufficit advertere, quod est per se manifestum, nullam opinionem falsam posse esse certam certitudine, vel evidentia, vel fidei divinæ, cum nec cognitio evidens, nec fides divina possit esse falsa. Exclusa etenim hac utraque certitudine sola superest probabilitas, quæ ab aliis dicitur certitudo moralis, ut vidimus supra ab art. 207. ratione cujus prædictæ opiniones falsæ, & consequenter electiones, & operationes procedentes formaliter ex ipsis, nanciscantur prædictam legitimam excusationem petitam ex ignorantia invincibili.

*Promovetur amplius, & concluditur
eadem excusatio ex ignorantia
invincibili.*

ART. CCXXVII. Quia verò probabilitas non consistit in indivisibili, sed potest esse major, & minor, quatenus altera ex opinionibus invicem oppositis nititur majori, seu meliori, magisque suo fundamento, quam altera; & rursus majoritas, & minoritas potest esse tum controversa, & anceps, tum manifesta, & indubitabilis propter similem disparitatem fundamenti, & notitiæ: Oportet ulterius inferre, quod sufficiat ad excusationem ex ignorantia invincibili, quælibet vera probabilitas, sive sit re ipsa ma-

jor, sive minor, & utcumque talis appareat, dummodo excessus unitus, & inferioritas oppositæ non sit manifesta, ac indubitata. Inferunt autem hoc, quæ tenet pijs, & docti interpretes Sacrae Scripturæ, dum circa intelligentiam, & sensum illius tenent, ac docent passim opiniones invicem contradicentes, aut utrumque impossibile, quarum proinde alterutra sit falsa, excusantur ignorantia invincibili quoad fidem, dum in eam incidunt ut nuper partem suppositum, partim suam. Habere autem fundamenta sua quisque opinionis re ipsa disparia, ac inopposita, alii re ipsa graviora, alii leviora, siquidem sunt specie diversa. Neutri verò certificari possunt, aut tanquam certum credere sua fundamenta esse meliora, seu graviora, quam opposita; Nam deceptio falsis opinantibus hoc repugnat, ac preterea est presumptuosum, & nimis elationis, ut quis in rebus controversis, & utrumque opinabilibus libi in animo inducat tanquam rem certam, etiam dum fallitur re ipsa, sua fundamenta esse meliora, ac graviora. Ergo qui in talibus decipiuntur, ratione solius probabilitatis, & absque certificatione de majori probabilitate potiti sunt legitima, ut supra, excusatione petita ex ignorantia invincibili. Eadem autem est ratio de deceptis circa mores; tum quia iis quoque simili omnino modo contingit contra rationem opinari; tum quia eadem est ratio de doctrina, & salutate doctrinae, ejusdemque falsitatis excusatione in iis, quæ pertinent, & ad fidem, & ad mores, ut habuimus supra ex D. Thoma quodlibet 3. q. 4. art. 10. tum maxime quia omnis doctrina de moribus descendit apud catholicos ex doctrina circa intelligentiam Scripturæ, certæ veritatis, & falsitatis quoad illam est inseparabiliter connexa cum veritate, & salutate quoad istam, quandoquidem certum est omnem veram doctrinam de moribus contineri in S. Scriptura.

ART. CCXXVIII. In utraq; igitur materia aequè sufficit probabilitas opinionis ad legitimam salutaris excusationem ex ignorantia invincibili, quidquid sit de majoritate, & minoritate probabilitatis incertæ, ac anceps, si per comparationem ad opinionem oppositam. Quippe quod majoritas probabilitatis tenet se ex parte opinionis oppositæ, si ea sit manifesta, ac indubitata, tollat opinionem minus probabiliter excusationem petitam ex ignorantia invincibili (ut modo excipiebamus) abundè liquet ex dictis supra, & indicatis art. 152. ac deinceps, & confirmatur. Quia quis, inter exponendum locum Scripturæ Sacrae, ex duobus interpretandi modis invicem incompensabilibus, eam interpretationem teneat, ac tradat, cujus fundamenta videt esse manifestè, ac indubitantè minora, ac debiliora, eam verò rejiciat, ac docet, cujus fundamenta conspiciat esse æquè manifestè, ac indubitantè meliora, & solidiora: is procul dubio non get stultè, ac impiè, & merito reputabitur adulator potius, quam legitimus interpres sacri textus. Nunc autem sæpè, ac verissimè est, eandem esse rationem opinionum licitè, vel illicitè seu tenendam, seu docendam in iis, quæ pertinent ad fidem, & operationes. Tenet ergo similiter in materia quoque morum ea exceptio. Quam equidem nullus ex aliorum usus liciti opinionis cuiusvis practicae probabilitatis expresse, & omnes admittunt implicitè, ut potè inclusam in conceptu ad æquato veræ, ac solidæ probabilitatis, uti notabamus in loco proximo de memorato. Quoad reliquam autem qualemlibet majoritatem, & minoritatem probabilitatis, sive existentem re ipsa,